

คลังความรู้โลกจากเอกสารสิทธิบัตรนานาชาติ (26) : จะเริ่มต้นการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร (How to Start an Effective Management of Intellectual Property)

ปราโมทย์ ธรรมรัตน์
สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ifrpmt@yahoo.com , www.toryod.com

“ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาประเทศ
สู่เศรษฐกิจฐานความรู้ เราต้องพัฒนาขีดความสามารถในการสร้างทรัพย์สิน
ทางปัญญา เพิ่มพูนทรัพยากรทางปัญญาที่มีศักยภาพสูง บริหารจัดการทรัพย์สิน
ทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดการทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์
ให้ถึงระดับที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แล้วจะเริ่มต้น
อย่างไรจึงจะจัดการทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ... ที่นี้มีคำตอบ”

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ร่วมกับ
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และบริษัทแอกซิส
แอสโซซิเอตส์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (Axis Associates International
Co., Ltd) จัดสัมมนาระดับชาติเรื่อง จัดการทรัพย์สินทางปัญญา
ครั้งที่ 2 (The Second Intellectual Property Symposium : Management
of Intellectual Property) เมื่อวันที่ 27-28 เมษายน 2552 ณ เมืองพัทยา
จังหวัดชลบุรี เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน
ทางปัญญาของภาคเอกชน องค์กร และหน่วยงานภาครัฐของไทย
(ดูเอกสารประกอบการสัมมนาที่ <http://www.trf.or.th/ipmanagement/>)

ในโอกาสนี้ผู้เขียนจึงใคร่ขอเสนอภาพรวมของการจัดการ
ทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อภาคเอกชนไทย มหาวิทยาลัย สถาบัน
การศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ ที่เริ่มสนใจจะดำเนินการจัดการ
ทรัพย์สินทางปัญญาอย่างจริงจัง จะได้ใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณา
ว่าควรเริ่มต้นดำเนินการอะไร อย่างไรบ้าง

ในการสร้างทรัพย์สินทางปัญญาจากการวิจัย (Intellectual
Property Creation) ผู้ประกอบการ นักวิจัย นักวิชาการ อาจารย์
นักศึกษา นักเรียน ต้องรู้จักสืบค้น ตรวจสอบเอกสาร ตรวจสอบงานที่มีปรากฏ
อยู่ก่อนแล้วจากเอกสารสิทธิบัตรนานาชาติ วารสารทางวิชาการ
เอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้อง โดยต้องสืบค้นตรวจสอบและศึกษางาน
รายละเอียดทางเทคนิคที่มีปรากฏอยู่ก่อนแล้วอย่างเข้มข้น ก่อน
ลงมือทำการวิจัยพัฒนา หรือทำการประดิษฐ์ เพื่อให้ผลงานมีการ
ต่อยอดจากงานที่มีปรากฏอยู่ก่อนแล้ว และเมื่อมีผลงานวิจัยเกิดขึ้น
ก็วิเคราะห์องค์ความรู้ เทคโนโลยีที่ได้คิดค้นหรือค้นพบ โดยต้อง
สามารถจับประเด็นของสิ่งที่ได้คิดค้นหรือค้นพบออกมาตรวจสอบ

ความใหม่และประเมิณศักยภาพเชิงพาณิชย์และเชิงสังคมเบื้องต้น
เพื่อประกอบการพิจารณายื่นขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร
ขอรับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากผลงานวิจัยหรือ
จากการประดิษฐ์นั้นๆ ได้

การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Management)

1. การจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น และ/หรือ
การรับถ่ายทอดเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ทางธุรกิจ
(technology transfer) และ/หรือทำการต่อยอดงานวิจัยพัฒนา
| โดยที่ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา เรายังไม่มี
ทรัพย์สินทางปัญญาของคนไทยเองมากนักเมื่อเทียบกับประเทศที่

พัฒนาแล้ว ทางออกที่จะพัฒนาประเทศได้รวดเร็ว คือต้องรู้จักบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่แล้วของผู้อื่น **ต้องรู้ว่าจะนำทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่นที่มีอยู่แล้วทั่วโลกมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไรโดยไม่ละเมิดสิทธิ** ทั้งโดยการสืบค้นเอกสารสิทธิบัตรการหาที่ปรึกษา ขอคำแนะนำจากผู้รู้

การนำทรัพย์สินทางปัญญาที่ผู้อื่นได้คิดค้นและเปิดเผยไว้ก่อนแล้ว ที่ไม่ได้จดทะเบียนคุ้มครองในประเทศไทยมาใช้ประโยชน์ โดยการศึกษาประเด็นเทคนิคจากเอกสารสิทธิบัตรประกอบกับการถอดแบบตัวอย่างสินค้าบริษัทที่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว ต่างจากการใช้กระบวนการลอกเลียนและพัฒนาต่อยอด (copy and development) และการทำวิศวกรรมย้อนกลับ (reverse engineering) วิธีการเหล่านี้ช่วยให้เราสามารถผลิตสินค้าที่ก้าวหน้าทันสมัยมีมูลค่าเพิ่มสูงได้รวดเร็วโดยไม่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา จึงมีความสำคัญมากสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม

เริ่มจากการสืบค้นเอกสารสิทธิบัตร เทคโนโลยี วารสารที่เกี่ยวข้องกับสินค้าผลิตภัณฑ์ของบริษัท มาวิเคราะห์ หาช่องทางพัฒนาสินค้าให้ทันสมัย คุณภาพดี มีประสิทธิภาพสูง แข่งขันได้ ผลิตทดลอง และต่อยอดให้ดีขึ้นกว่าเดิมจนถึงระดับที่สามารถออกสินค้าและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ สู่อุตสาหกรรมได้

ต้องตรวจสอบก่อนว่าเทคโนโลยีนั้นๆ ไม่ได้จดสิทธิบัตรใน

ประเทศไทย และ/หรือ ประเทศที่เราจะไปผลิตหรือจะส่งสินค้าไปจำหน่าย ก่อนทำการผลิตเชิงพาณิชย์ ในระดับนักวิจัยต้องรู้จักทำงานวิจัยต่อยอด และรู้จักใช้เครื่องมือสมัยใหม่ เช่น Patent software ทำแผนที่สิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยพัฒนาที่ตนสนใจ และเข้าใจเทคโนโลยีนั้นอย่างทะลุปรุโปร่ง (ดู www.toryod.com)

เมื่อได้ช่องทางที่จะพัฒนาต่อยอดสินค้าเดิมที่มีอยู่แล้ว ได้พบประเด็นการประดิษฐ์ใหม่ที่มีศักยภาพยื่นขอการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ก็**ต้องรู้จักจดทะเบียนสิทธิบัตร หรืออนุสิทธิบัตร คุ้มครองการประดิษฐ์คิดค้นส่วนที่เราได้คิดค้นใหม่**ที่มีการ

ต่อ ยอดพัฒนาดีขึ้นกว่าเดิม เป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้า สร้างผลกำไร เพิ่มหรือรักษาส่วนแบ่งทางการตลาด ป้องกันคู่แข่งชั้นมาแย่งส่วนแบ่งทางการตลาด

เมื่อจะออกสินค้าตัวใหม่ที่มีการออกแบบลักษณะรูปร่างเฉพาะสินค้านั้นๆ ควรพิจารณายื่นขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไว้ด้วย การยื่นขอสิทธิบัตรการออกแบบเขียนคำขอไม่ยาก เพียงกรอกแบบฟอร์มและวาดภาพหรือถ่ายรูปทุกด้านของแบบผลิตภัณฑ์ ซ้าย ขวา หน้า หลัง บน ล่าง และภาพมุมมองเฉียง โดยจะยื่นขอจดผลิตภัณฑ์ทั้งชิ้น หรือยื่นจดเฉพาะบางชิ้นส่วนก็ได้ (ดูตัวอย่างที่คำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบที่ http://www.ipthailand.org/ipthailand/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=254&Itemid=354)

2. การจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของเรา องค์กร หน่วยงาน และสถาบันการศึกษา

การจัดทำบัญชีทรัพย์สินทางปัญญา และ/หรือ ฐานข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาขององค์กร หรือบุคคล (Intellectual

Property Portfolio) ก่อนอื่นต้องสำรวจและรวบรวมข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญา ที่เรามีอยู่ทั้งหมด พร้อมด้วยสถานะภาพ และจัดลำดับตามความสำคัญ หรือศักยภาพของทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ

ชนิดของทรัพย์สินทางปัญญาหลักๆ ที่ควรจัดทำบัญชีทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อนำมาบริหารจัดการเชิงลึกต่อไป ที่สำคัญ ได้แก่ สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ อนุสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า และลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ มีงาน 9 ประเภท ประกอบด้วย วรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ งานอื่นใดในแผนกวรรณคดีแผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลปะ (ดู *The Intellectual Property Management Stage* ที่ <http://www.wdc-econdev.com/strategiz-ipm.html> ; และดู <http://www.ipo.gov.uk/news/newsletters/ipinsight-200904/ipinsight-200904-2.htm>)

จัดทำยุทธศาสตร์ และ/หรือ แผนกลยุทธ์ด้านทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Strategy) ของทั้งองค์กร ที่มีแผนปฏิบัติการลึกลงมาถึงระดับฝ่าย และระดับตัวบุคคล (ดูเพิ่มเติมเรื่อง *Formulating an Intellectual Property Strategy with Patents, Trade Secrets, Trademarks, Contracts, and Copyrights* ที่ <http://www.sciencelawyer.com/resources/faq-1.shtml>)

ทำการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Audit) การตรวจสอบบัญชีเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้สามารถจัดการทรัพย์สินทางปัญญาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เป็นประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด (ดู *IP Audit* ที่ http://www.wipo.org/edocs/mdocs/sme/en/wipo_unido_smes_msk_07/wipo_unido_smes_msk_07_www_73622.ppt)

3. การจัดการทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ (Intellectual Property Commercialization) มีความสำคัญยิ่งสำหรับธุรกิจ และหน่วยงานวิจัยพัฒนา การใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาเชิงพาณิชย์ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (ดู <http://www.ipmarketingadvisor.com/content/>)

โดยสรุป องค์กรที่จะจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอย่างจริงจัง ควรต้องดำเนินการ 1) จัดทำบัญชีทรัพย์สินทางปัญญา 2) จัดทำแผนยุทธศาสตร์ และ/หรือ แผนกลยุทธ์ทรัพย์สินทางปัญญาขององค์กร 3) ทำการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินทางปัญญา และต้องบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ